

Examensarbete Psykologi III
Våren 2008

**Olika polisintervjuer, olika mängd information
och olika typer av information**

Författare
Kent Madsen

Handledare
Ulf Holmberg

Different police interviews, different amount of information and different kind of information

Kent Madsen

This study observed 30 tape recorded police interviews and reviewed if the amount of information and the kind of information provided by crime victims and suspects during a police interview was affected by the interview style. Underlying variables that constitute *humanism* respective *dominance*, *respect* respective *anguish* was reviewed. Independent *t*-test showed that crime victims in comparison with suspects partly provided a significant larger amount of total information, and partly a significant larger amount of information regarding the kinds when, how, time and why. A two-way Anova showed a significant main effect regarding the amount of information generated by two of the variables that constitute *respect*: The interviewee narrate spontaneously & abundantly regarding the incident, obligingly & cooperatively; The interviewee expresses pain with possible cry but narrate/answer questions obligingly. A high presence of respective variable generated more information compared to a low presence.

Olika polisintervjuer, olika mängd information och olika typer av information

Kent Madsen

Denna studie observerade 30 inspelade polisintervjuer och undersökte om informationsmängden och informationstypen som brottsoffer och misstänkta lämnade under en polisintervju påverkades av intervjustilen. Underliggande variabler som konstituerar *humanitet* respektive *dominans*, *respekt* respektive *ångest* undersöktes. Oberoende *t*-test visade att brottsoffer i jämförelse med misstänkta dels lämnade signifikant mer total mängd information, dels signifikant mer mängd information av typerna när, hur, tid och varför. En tvåvägs Anova visade en signifikant huvudeffekt för mängden genererad information vid en undersökning av två av de underliggande variabler som konstituerar *respekt*: Den hörde berättar spontant & flödigt om händelsen, tillmötesgående & samarbetsvillig; Den hörde uttrycker sorg med eventuell gråt men berättar/svarar flödigt på frågor. En hög förekomst av respektive variabel genererade mer information jämfört med en låg förekomst.

Ett för polisen viktigt arbetsredskap för att inhämta bevis och upplysningar vid utredning av brott är att hålla förhör med olika personer, t.ex. offer, vittnen och misstänkta. De uppgifter förhörspersonen lämnar under polisintervjun nedtecknas och används sedan av de olika aktörerna under hela rättsprocessen. Uppgifterna kan komma att jämföras både med andras personers utsagor och med i utredningen säkrad teknisk bevisning eller kontrolleras på annat sätt. Tillförlitligheten av de lämnade uppgifterna kan komma att bedömas och ifrågasättas på grundval av dessa jämförelser. Även uppgifter som inte nämnts under intervjun, men som vid ett första påseende till synes borde ha framkommit, spelar en viktig roll för tillförlitligheten av utsagan. Ytterst kan uppgifter lämnade i en polisintervju både betyda skillnaden mellan att ett offer blir trott eller ej, eller att en misstänkt blir friad eller fälld. Särskilt betydelsefullt är detta i ärenden där misstankarna rör grov brottslighet och där brottets natur är av sådan art att det av naturliga skäl saknas vittnen och/eller teknisk bevisning. Mot bakgrund av ovanstående är det oerhört viktigt att polisintervjuer genomförs med den kompetens som krävs för att tillgodose kraven på rättsäkerhet och att mesta möjliga information kan fås av förhörspersonen.

Även av andra orsaker än av rättssäkerhetsskäl finns det anledning att den hörde ges förutsättningar att lämna en så korrekt och fullödlig berättelse som möjligt. En inte oväsentlig aspekt i sammanhanget är hur det psykiska välbefinnandet hos den hörde påverkas genom deltagandet i rättsprocessen. Holmberg (2004) visade att ett humanitärt beteende från förhørsledaren kan förknippas med brottsoffrets vilja och förmåga att skildra en smärtsam upplevelse. Enligt Holmberg kan detta i förlängningen, om polisintervjun genomförs på rätt sätt, ge brottsoffer möjlighet till läkande, rehabilitering och en utveck-

ling av ett psykiskt välmående. Dessa påståenden ligger i linje med de tankar som förs fram i Terapeutisk Juridik (TJ). Enligt Slobogin definieras TJ som ”användandet av samhällsvetenskapliga rön för att studera i vilken utsträckning en lagregel eller rättslig praktik befrämjar det fysiska och psykiska välbefinnandet hos de personer som blir föremål för dess tillämpning” (Diesen, 2001, sid. 16).

Utfallet av en polisintervju påverkas av en rad olika, samverkande faktorer. Samförstånd mellan förhørsledaren och den hörde är en sådan viktig faktor. Samförstånd beskrivs i en artikel av Tickle-Degnen och Rosenthal (1990). Enligt dessa upplever individer samförstånd som känslan som under en interaktion existerar mellan två individer. Individerna i sin tur upplever samförstånd som ett resultat av de egenskaper båda bidrar med under interaktionen. Upplevelsen av samförstånd kan i vardagligt tal beskrivas som känslan när människor uttrycker att deras relation beror på att deras personkemi stämmer.

Samförstånd består av tre viktiga komponenter; *ömsesidig uppmärksamhet* som skapar en fokuserad och uppmuntrande interaktion, att det förekommer *positivitet* vilket tar sig uttryck i upplevelser i ömsesidig omtanke och vänlighet, och *koordination* i termer av harmoni och balans mellan individerna (Tickle-Degnen och Rosenthal, 1990).

Valet av intervjumetod inverkar också på mängden information som den hörde lämnar under intervjun. Den kognitiva intervjun (KI) är en teknik som i jämförelse med andra intervjutekniker dels kan öka mängden korrekt information, men även kvantitativt öka den allmänna informationsmängden, under intervjuer med brottsoffer och vittnen (Fisher, Geiselman & Amador, 1989). Intervjutekniken i KI är minnesförhöjande och bygger på kognitiv kunskap om hur minnet är uppbyggt och fungerar. I korthet innebär tekniken att återskapa den kontext i vilket den hörde befann sig vid händelsen, en uppmaning att rapportera alla detaljer och att berätta om händelseförloppet i omvänd ordning och från ett annat perspektiv. Clifford och George (1996) utvärderade i en studie tre olika intervjumetoder, KI, Conversational Management (CM) och den standardiserade polisintervjun. CM utvecklades ursprungligen av Shepherd 1988, efter förfrågan av The London Metropolitan Police, som en teknik för att kommunicera människor i olika sammanhang (Clifford & George, 1996). CM syftar till att utrusta bland annat förhørsledare med de sociala och kommunikativa färdigheter som krävs för att öppna och bibehålla kommunikationskanaler med den hörde. Clifford och George definierade, i sin studie omfattande 56 bandade intervjuer, också den standardiserade polisintervjun och menade att denna karaktäriseras av ett överflöde av slutna och anknytande eller förtydligande frågor. Forskarna fann att förekomsten av öppna frågor var sällsynt. För att kunna jämföra utfallet av de olika metoderna utvecklade Clifford och George ett system för kodning av informationen den hörde lämnade. Denna kan förenklat beskrivas som att en poäng gavs för varje ny information som framkom i olika grammatiska kategorier som; *tid*, *vem*, *vad* (verb), *vad* (objekt), *var*, *när*, *hur* och *varför*. Clifford och George konstaterade efter jämförelse mellan de olika metoderna att KI är en kraftfull intervjuteknik för att tillhandahålla potentiellt relevant information för poliser involverade i att utreda ett brott.

Hur intervjusituationen upplevs är ytterligare en faktor som påverkar mängden information som framkommer under intervjun. I en studie av Holmberg och Christianson (2002) undersöktes om hur misstänkta för mord och grova sexualbrott upplevde polisintervjuerna samt benägenheten att erkänna eller förneka brott. Resultatet visade att de misstänkta upplevde intervjun som antingen präglad av *humanitet* eller *dominans*. Utifrån hur de misstänkta upplevde intervjusituationen reagerade de med en *känsla av att*

vara respekterad eller *ångest*. Intervjuer som präglades av humanitet kunde associeras till en högre andel erkännanden, medan intervjuer präglade av dominans kunde associeras till förnekanden. Holmberg och Christianson (2002) menade att känslan av att känna sig respekterad och bekräftad i förlängningen troligtvis bidrar till att misstänkta kan medge ett kriminellt beteende. I sin studie definierade Holmberg och Christianson (2002) att ett antal kommunikativa element kunde associeras med humanitet. Det humanitära förhållningssättet karaktäriserades av att de hörda personerna upplevde att polisen visade empati, samarbetsvilja, skapade en personlig atmosfär, var hjälpsamma, positiv och tillmötesgående. Det dominanta förhållningssättet präglades av att de misstänkta upplevde polisen som otålig, hetsig och gav ingen tid för reflektion, aggressiv, brysk och tvär, nonchalant, ovänlig och fördömande.

Även brottsoffren och den information de lämnar påverkas av hur de upplevt intervjustituationen. Holmberg (2004) undersökte hur brottsoffer, både kvinnor och män, utsatta för grova övergrepp upplevde polisintervjuerna. Resultatet visade att även brottsoffren upplevde intervjun som antingen präglades av humanitet eller dominans, helt i linje med vad brottsmisstänkta personer upplevde (Holmberg & Christianson, 2002). Beroende på hur brottsoffren upplevde intervjustituationen reagerade de med en känsla av att vara respekterade respektive med ångest. Dessutom visade studien att intervjuer präglade av humanitet respektive en känsla av att vara respekterad kunde associeras till att brottsoffren förmådde berätta allt de kunde minnas. I motsats till intervjuerna som präglades av dominans respektive ångest som associerades till att brottsoffren undanhöll information. De underliggande variabler som konstruerade brottsoffrens känsla av att vara respekterad identifierades av Holmberg (2004) till följande: att vara respekterad, sedd och bekräftad som människa, att känna sig väl tillmötes, samarbetsvillig och vänlig. Detta var helt i linje med Holmberg och Christiansons (2002) studie rörande brottsmisstänkta personers upplevelser vid polisintervjuer. Enligt Holmberg & Christianson (2002) och Holmberg (2004) består ångest av känslor som rädsla, stress och handlingsförlamning. De kan leda till att misstänkta förnekar brott samt att brottsoffer utelämnar information. I bägge studierna visade sig ångest vara karaktäriserat av att de hörda upplevde stress, rädsla, sig kränkta, sömnlöshet och handlingsförlamning.

I en experimentell studie som jämförde individuella upplevelser mellan olika intervjustilar, en informationsinsamlande intervjustil kontra en anklagande intervjustil, fann Vrij, Mann och Fisher (2006) att deltagarna kände sig mer obekväma under den anklagande intervjun medan den informationsinsamlande intervjun upplevdes som mer krävande kognitivt. Båda intervjustilar upplevdes som lika pressande. Deltagarna upplevde en starkare känsla av att vara lyssnade på och hade mindre intryck av att den som genomförde intervjun presumerade deras skuld under den informationsinsamlande intervjun.

Syftet med föreliggande studie är att undersöka om förhørsledarens användande av de underliggande variabler som konstituerar förhørsstilarna humanitet respektive dominans, definierade av Holmberg och Christianson (2002) och Holmberg (2004), påverkar den information avseende mängd och typ, som den hörde lämnar vid en polisintervju. Syftet är också att undersöka om de underliggande variablerna till ångest respektive respekt, definierade av samma författare, påverkar informationens mängd och typ. Avslutningsvis är syftet att utröna om det finns någon skillnad i dessa hänseenden beroende på om den hörde är brottsoffer eller misstänkt. Forskningsproblemet kan formuleras i nedanstående hypoteser:

H₁

De underliggande variablerna till intervjustilen humanitet och upplevelsen av att känna sig respekterad relaterar till att intervjun genererar mer information avseende mängd och typ från såväl brottsoffer som misstänkt.

H₂

De underliggande variablerna till upplevd dominans och ångest i intervjsituationen är relaterat till mindre information avseende mängd och typ från såväl brottsoffer som misstänkt.

Metod

Deltagare/material

En polismyndighet i Sverige har efter en begäran slumpmässigt valt ut bandinspelade polisintervjuer med både misstänkta och brottsoffer i grova brott. Polismyndigheten skickade totalt 32 bandinspelade polisintervjuer från avslutade förundersökningar. I de fall där materialet inte varit offentlig handling har polismyndigheterna, före utlämnade av materialet, gjort en sekretessprövning enligt Sekretesslagen Kap 9, § 17 för att bedöma om någon kan lida men av att materialet lämnas ut. Av de totalt 32 bandinspelade intervjuerna har två uteslutits ur undersökningen. Ett på grund av att samma polisintervjuer fanns på två kassettband (dubblätt) och ytterligare ett på grund av att intervjun var en kombination av ett förhör och delgivning och som till sin karaktär inte lämpade sig för observation av de variabler som undersöks i denna studie.

Brottsoffren bestod av 15 kvinnor och 1 man. Dessa har intervjuats med anledning av grova sexualbrott, grov misshandel och misshandel. Brottsfren intervjuades av åtta kvinnor och åtta män. De misstänkta gärningsmännen bestod av två kvinnor och 12 män och dessa har intervjuats om misstankar rörande mord, grova sexualbrott, grovt rån och grov misshandel. De misstänkta intervjuades av tre kvinnliga och tio manliga poliser. Längden på intervjuerna varierade mellan 10 och 95 minuter ($M=55$, $SD=21,89$). Antalet ställda frågor under intervjuerna varierade mellan 38 och 539 ($M=180,8$, $SD=120,7$). Antalet frågor dividerat med längden på intervjun i femminutersintervall varierade mellan 3.9 och 29.9 ($M=15,5$, $SD=6,2$).

Observation, kodning och analys

För att möjliggöra statistiska beräkningar av resultaten av de observerade intervjuerna användes ett observationsschema (bilaga A) som innehöll förhørsledarens beteende och frågor fördelade på 12 kategorier, av vilka sex kännetecknades av humanitet och sex av dominans. Den hördes respons fördelades på 10 kategorier, av vilka 5 kännetecknades av respekt och fem av ångest. De underliggande variabler som konstituerar faktorerna humanitet resp. dominans och respekt resp. ångest är tidigare definierade av Holmberg och Christianson (2002) och Holmberg (2004) och sammanfattas nedan:

Underliggande variabler som konstituerar humanitet: Förhørsledaren (F) ger en inbjudande uppmaning till att berätta; F har ej förstått eller vill få en lämnad uppgift förtydligad och ber om en förklaring när den hörde talat färdigt; F gör påståenden om framtida positiva scenario; F är empatisk, stödjande och uppmuntrande, ger förklaringar och visar intresse för individen; F erbjuder hjälp; F är tyst och ger tid till reflektion.

Underliggande variabler som konstituerar dominans: F ger en bestämd/brysk uppmaning att berätta; F frågar konfrontativt/gör påstående om motsägelse, lögn eller felak-

tig uppgift; F avbryter och följer direkt upp med fråga/frågeställning eller påstående; F upprepar återkommande en fråga/frågeställning eller påstående; F frågar konfrontativt/gör påstående om brott, faktiskt förhållande eller vittnesuppgift; F gör påstående om framtida negativa scenario.

Underliggande variabler som konstituerar en känsla av att vara respekterad: Den hörde berättar spontant och flödigt om händelsen, tillmötesgående och samarbetsvillig; Den hörde berättar om annat, ej direkt i sak men väl associerat till händelsen; Den hörde är tyst och reflekterande efter fråga eller eget berättande; Den hörde protesterar och korrigerar uppgift flödigt med spontan vidareutveckling; Den hörde uttrycker sorg med eventuell gråt men berättar/svarar flödigt på frågor.

Underliggande variabler som konstituerar ångest: Den hörde berättar uttalat kort om händelse pga. öppen fråga; Den hörde berättar om annat, ej faktiska omständigheter eller ej associerade till händelsen; Den hörde är tyst, svarar ej på upprepad frågeställning eller påstående; Den hörde protesterar och korrigerar uppgift uttalat kortfattat; Den hörde uttrycker sorg med eventuell gråt och svarar uttalat kort på frågor.

Reliabiliteten av de underliggande variablerna som konstituerar humanitet respektive dominans och respekt respektive ångest är ytterligare undersökt genom att trettio tre poliser och trettioåttio studenter bedömt respektive variabel. Resultatet visade beträffande variablerna humanitet resp. dominans, att det fanns en fullständig (100 %) överensstämmelse i 42 % av variablerna. I resterande 58 % av variablerna var överensstämmelsen 79 % eller högre. Beträffande variablerna respekt resp. ångest var överensstämmelsen 79 % eller högre i hälften (50 %) av variablerna. I resterande 50 % var överensstämmelsen mellan 70-77 %. Slutsatsen är att dessa variabler hade en hög reliabilitet.

Kategorivariablerna (när, var, hur, vad (objekt), vad (verb), vem, varför och tid) såväl som informationsmängden har observerats i 18 förhör och kodats av två oberoende studenter. Samtliga kontinuerliga variabler har tidsneutraliserats genom att den totala mängden information dividerats med respektive förhörs längd i femminutersintervaller. Kategorivariablerna har för båda studenterna dikotomiserats på medianvärdet så att en låg respektive hög förekomst erhållits.

Överensstämmelsen i observation och kodning (interobservational agreement) har analyserats genom att respektive students variabler har korrelationsberäknats genom *intraclass correlation* (ICC) där hög korrelation indikerar hög överensstämmelse i observation och kodning. ICC är, enligt Tinsley och Weiss (1975), den lämpligare metoden för att analysera överensstämmelse mellan olika bedömare av intervalldata. För att undersöka graden av överensstämmelse mellan studenternas bedömningar har ICC R_3 använts vilket är jämförbart med Cohens Kappakoefficient (Fleiss, 1975). ICC-koefficienterna för information av typerna: *när*: $R_3=.81$, *var*: $R_3=.95$, *hur*: $R_3=.85$, *vad objekt*: $R_3=.76$, *vad verb*: $R_3=.90$, *vem*: $R_3=.98$, *varför*: $R_3=.76$ och *tid*: $R_3=.83$. För den totala informationsmängden var ICC $R_3=.96$. Cicchetti (1994) anger att värden på koefficienten $<.40$ är svag överensstämmelse, mellan $.40$ och $.60$ visar på godtagbar överensstämmelse, $.60$ till $.74$ visar på god överensstämmelse och ett värde över $.75$ visar på utmärkt överensstämmelse.

Polisintervjuerna har observerats i intervaller om 5 minuter. För varje intervall har förhållsledarens frågor och beteende, den hördes respons samt mängd och typ av information kodats enligt observationsschemat (se bilaga A). Vid förekomst har värdet 1 angetts och vid ingen förekomst värdet 0. Mängden och typ av information har kodats enligt ett system som utarbetats och tidigare använts av Clifford och George (1996). Detta innebär att den hörde personens svar kodats i 8 olika kategorier innehållande in-

formation om: när, var, hur, vad (verb), vad (objekt), vem, varför och tid. Varje informationsuppgift från den hörde har angivits och summerats inom respektive femminutersintervall. Upprepningar inom samma femminutersintervall har inte räknats.

Exempel: igår kl. 13:00 rånade Kalle banken på Stora Torget genom att hota med pistol. Han behövde pengar. Det kodas enligt följande: igår (*när*) kl. 13:00 (*tid*) rånade (*vad verb*) Kalle (*vem*) banken (*vad objekt*) Stora Torget (*var*) genom att hota (*vad verb och hur*) pistol (*vad objekt*). Han (*upprepning vem, kodas ej*) behövde pengar (*vad objekt och varför*).

För att möjliggöra statistiska jämförelser mellan olika långa intervjuerna har information avseende mängd och typ dividerats med intervjuens längd i femminutersintervaller.

Statistiska metoder

För att undersöka om det fanns en skillnad avseende den totala mängden information respektive typ av information mellan grupperna brottsoffer och misstänkta användes en oberoende *t*-test.

För att undersöka om förhållningssättens användande av de underliggande variabler som konstituerar förhållningssätten humanitet respektive dominans och om de underliggande variablerna till upplevd ångest respektive respekt påverkar informationen avseende mängd och typ användes en tvåvägs Anova med brottsoffer och misstänkta som gruppvariabel. Värdena i de oberoende variablerna dikotomiserades genom att en cutoff punkt angavs i Visual Bander i SPSS. Detta innebar att ett medianvärde för samtliga 30 ärenden i respektive variabel erhöles. Beroende på det enskilda värdet angavs detta till låg respektive hög förekomst av en viss känsla/företeelse.

Resultat

Resultaten av de olika statistiska beräkningarna kommer att presenteras med olika underrubriker. Först kommer frågan om huruvida det finns någon skillnad mellan brottsoffer och misstänkta rörande den totala mängden lämnade information avseende mängd och typ. Därefter kommer resultaten av undersökning om huruvida det finns signifikanta interaktionseffekter och/eller huvudeffekter mellan kategori av hörd person, de underliggande variabler som konstituerar humanitet respektive dominans och upplevd ångest respektive respekt att presenteras.

Skillnader i information avseende mängd och typ mellan brottsoffer och misstänkt

En analys med oberoende *t*-test visade att brottsoffer, jämfört med brottsmisstänkta personer, lämnade signifikant mer total information samt signifikant mer mängd information av typerna när, hur, tid och varför (Tabell 1). Beträffande den totala mängden information samt information av typerna när, tid och varför var effektstorleken liten, medan effektstorleken avseende information av typen hur var medium stor. I tabell 1 visas värden för *M*, *SD*, *t*, *eta*² och *p* för de skillnader mellan brottsoffer och misstänkta som var signifikanta. Informationsmängden har tidsneutraliserats genom att den totala mängden information dividerats med förhörets längd i femminutersintervaller. Undersökningen av informationsmängden av typerna var, vad (verb), vad (objekt) och vem visade inga signifikanta skillnader.

Tabell 1

Medelvärde, standaravvikelse, vid *t*-test av brottsoffer och misstänkta gärningsmän lämnad information avseende mängd och typ. *N* = 30.

Total mängd info/typ	Kategori	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	η^2
Total mängd info av när.	brottsoffer	5.68	2.00	2.60*	.19
	misstänkt	3.70	2.18		
Total mängd info av hur.	brottsoffer	5.34	2.13	4.36**	.40
	misstänkt	2.10	1.92		
Total mängd info av tid.	brottsoffer	1.00	0.56	2.69**	.21
	misstänkt	0.50	0.46		
Total mängd info av var-för.	brottsoffer	2.12	1.58	2.68**	.19
	misstänkt	0.90	0.86		
Total mängd information	brottsoffer	102.64	42,31	2.93*	.16
	misstänkt	68.27	39,35		

Not. * = $p < .05$, ** = $p < .01$

Variablerna som konstituerar humanitet, dominans, ångest respektive respekt

Tvåvägs variansanalyser genomfördes med de oberoende variablerna *hörd person* (brottsoffer & misstänkt) och de dikotomiserade variablerna (låg & hög) för *polisens* respektive *den hördes framträdande* (se P₁-P₁₂ och H₁₃-H₂₂ i bil. A) och beroende variabeln *total mängd lämnad information*. En signifikant huvudeffekt visade att brottsoffer lämnade signifikant mer total information ($M=102.64$, $SD=42.31$) än vad gärningsmän gjorde ($M=68.27$, $SD=39.35$), $F(1, 26) = 4.61$, $p < .05$, $\eta^2 = .15$. Någon huvudeffekt för variablerna som konstituerar humanitet respektive dominans, det vill säga de variabler där polisens respektive den hördes ageranden observerats och kodats (P- & H-variablerna) kunde ej konstateras. Ej heller konstaterades någon signifikant interaktion mellan hörd person och P- respektive H-variablerna avseende total mängd lämnad information.

De till låg och hög grad dikotomiserade oberoende och underliggande variablerna till humanitet, dominans, ångest och respekt analyserades med tvåvägs variansanalyser i alla tänkbara kombinationer (P₁-P₁₂, H₁₃-H₂₂ & P_x-H_x) i förhållande till den beroende variabeln *total mängd lämnad information*. I analysen av *polisen framstod som empatisk, stödjande och uppmuntrande* (P10) respektive *den hörde berättade spontant och flödig* (H14) framkom en signifikant huvudeffekt för den hörde berättade spontant och flödig. Av huvudeffekten framgick att den person som i hög grad berättade spontant och flödig, lämnade cirka 50 % mer information jämfört med den som i låg omfattning berättade spontant och flödig (Tab. 2). Analysen av variabeln *polisen framstod som empatisk, stödjande och uppmuntrande* (P10) och *den hörde uttryckte sorg men berättade flödig* (H21) mot den beroende variabeln *lämnad information*, visade på en huvudeffekt för H21. Personer som i hög grad uttryckte sorg och berättade samtidigt flödig lämnade signifikant mer information än de som i låg grad uttryckte sorg berättade flödig. Inga signifikanta interaktionseffekter kunde konstateras avseende P- och H-variablerna.

Tabell 2

Tvåvägs variansanalys av total mängd lämnad information med medelvärde och standardavvikelse för Låg respektive Hög grad av polisens (P) respektive den hördes (H) beteende i intervju situationerna. Endast variablerna med en signifikant huvudeffekt visas. N = 30.

Variabler med respektive kod ^a	Låg		Hög		F	η^2
	M ¹	SD	M ²	SD		
<i>P</i> är empatisk, stödjande & uppmuntrande, ger förklaringar och visar intresse för ind. (P10)	80.27	37.74	92.95	49.75	0.35	0.00
<i>H</i> berättar spontant & flödig om händelsen, tillmötesgående & samarbetsvillig (H14)	61.03	21.75	112.18	75.95	13.46**	0.34
<i>P</i> är empatisk, stödjande & uppmuntrande, ger förklaringar och visar intresse för ind. (P10)	80.27	37.74	92.95	49.75	1.99	0.07
<i>H</i> uttrycker sorg med eventuell gråt men berättar/svarar flödig på frågor (H21)	82.02	40.4	150.72	54.14	5.25*	0.17

Not.^a = Huvudeffekt för P- och H-variabler vilka dikotomiserats utifrån medianvärdet för respektive variabel. * = $p < .05$, ** = $p < .01$

Diskussion

Syftet med föreliggande studie var att undersöka om de underliggande variabler som konstituerar förhållningssätten humanitet respektive dominans, definierade av Holmberg och Christianson (2002) och Holmberg (2004), påverkade den information avseende mängd och typ, som den hörde lämnade vid en polisintervju. Syftet var också att undersöka om de underliggande variablerna till respekt respektive ångest, definierade av samma författare, påverkade informationens mängd och typ. Avslutningsvis var syftet att undersöka om det fanns någon skillnad i dessa hänseenden beroende på om den hörde var brottsoffer eller misstänkt.

Undersökningen visade att brottsoffren lämnade signifikant mer total information än misstänkta samt signifikant mer information avseende uppgifter om tid, när, hur och varför. Ovanstående resultat kan vid ett första påseende ge intryck att brottsoffren i större utsträckning än misstänkta blivit intervjuade med den kognitiva intervjumetoden (KI), som enligt Clifford och George (1996) är en kraftfull intervjuteknik för att tillhandahålla potentiellt relevant information för poliser involverade i att utreda brott. KI är framför allt användbar vid intervjuer av vittnen och offer och karaktäriseras av att intervjuledaren ställer få frågor (Fisher, Geiselman och Amador, 1989). Detta motsägs emellertid av det observerade antalet frågor per 5 minuters intervall ($M=15.47$, $SD=6.23$) i intervjuerna. Detta talade snarare för att förhållningssätten använt vad Clifford och George (1996) definierade som den standardiserade polisintervjun, vilken karaktäriseras av ett överflöd av slutna och anknytande/förtydligande frågor och att förekomsten av öppna frågor är sällsynt. En annan närliggande förklaring kan vara att brottsoffren i högre utsträckning än de misstänkta har upplevt att de haft mer att vinna på att lämna mer information. Mot detta talar resultatet av en studie av Holmberg (2004), som visade att brottsoffer upplevde intervjun som antingen präglad av humanitet eller dominans och som en konsekvens av detta reagerade de med en känsla av att vara respekterad respektive ångest. Nämnade studie visade att 49 % av brottsoffren utelämnade information under intervjuerna, vilket hade ett signifikant samband med att de upplevde intervjun som dominant. Intervjuer som präglades av humanism och en känsla av att vara respekterad var associerade till att brottsoffren förmådde berätta allt de kunde minnas. På motsvarande sätt skulle den mindre mängd information de misstänkta lämnade förklaras med att

de i högre utsträckning upplevt intervjuerna som präglade av dominans och mer frekvent haft en känsla av ångest. Christianson och Holmberg (2008) menade att den sistnämnda känslan kan leda till en minimerad eller begränsad utsaga både hos brottsoffer och misstänkta. En nervös, otrygg person som upplever skepsis och misstro från intervjuarens sida kan hämmas i sin berättelse, dels genom att vederbörande inte kan förmå sig att berätta, och dels genom att vederbörande inte kan hitta effektiva sökvägar till minnena. Holmberg och Christianson (2002) visade att intervjuer präglade av dominans kunde associeras till större andel förnekanden. Ett förnekande kan innebära, om än inte per automatik, att intervjun med den misstänkte genererar en mindre mängd information. En annan möjlig förklaring kan vara om de misstänkta blivit utsatta för en anklagande intervjustil så kan de ha upplevt intervjun som pressande och obekvä. En anklagande intervjustil kan ge den hörde en känsla av att förhørsledaren presumerar deras skuld (Vrij, Mann och Fisher, 2006). Det synes inte helt osannolikt att dessa förhållanden kan leda till att den genererade mängden information påverkas i negativ riktning.

Intervjuerna med brottsoffren genererade dels signifikant mer total information, dels signifikant mer mängd information av typerna när, hur, tid och varför. Dessa resultat bekräftade till viss del forskningshypotesen (H_1) studien ställde upp såtillvida att brottsoffren i större utsträckning kan hypotetiskt sett ha upplevt intervjuerna som präglade av humanitet. Detta är emellertid inte säkerställt i denna studie på grund av det begränsande underlaget. Resultaten ligger delvis i linje med vad tidigare forskning kommit fram till (se t ex. Fisher, Geiselman & Amador, 1989; Fisher, 1995; Holmberg, 2004). Holmberg (2004) visade att brottsoffer upplevde intervjun som antingen präglad av humanitet eller dominans och som en konsekvens av detta reagerade de med en känsla av att vara respekterad respektive ångest. Intervjuer som präglades av humanism och en känsla av att vara respekterad var associerade till att brottsoffren förmådde berätta allt de kunde minnas.

Undersökningen visade också att det fanns en signifikant huvudeffekt för mängden genererad information vid låg respektive hög förekomst av gruppvariablerna: den hörde berättar spontant och flödigt om händelsen, tillmötesgående & samarbetsvillig och den hörde uttrycker sorg med eventuell gråt men berättar/svarar flödigt på frågor. Båda variablerna är underliggande variabler som konstituerar respekt. En hög förekomst av variabeln genererade signifikant mer information avseende mängd. Dessa resultat framkom när de båda respektvariablerna analyserades tillsammans med gruppvariabeln polisen (P) är empatisk, stödjande och uppmuntrande, ger förklaringar och visar intresse för individen, som är en underliggande variabel till humanitet.

Även dessa resultat bekräftade till viss del forskningshypotesen (H_1) som studien ställde upp. Resultaten ligger delvis i linje med vad tidigare forskning kommit fram till (se t ex. Fisher, Geiselman & Amador, 1989; Fisher, 1995; Holmberg, 2004). Holmberg (2004) visade att brottsoffer upplevde intervjun som antingen präglad av humanitet eller *dominans* och som en konsekvens av detta reagerade de med en känsla av att vara respekterad respektive ångest. Intervjuer som präglades av humanism och en känsla av att vara respekterad var associerade till att brottsoffren förmådde berätta allt de kunde minnas.

Studien visade inga signifikanta resultat beträffande underliggande variabler till dominans eller ångest vilket inte bekräftade forskningshypotesen (H_2) studien ställde upp.

En hypotetisk förklaring till varför brottsoffren och de misstänkta skiljer sig åt kan vara att samförståndet mellan förhørsledaren och den hörde påverkat intervjusituationen

så att mer information avseende mängd generades i intervjuerna med brottsoffren. Det förefaller vara ett rimligt antagande att ett gott samförstånd mellan förhørsledaren och den hörde gör att den senare fäster mindre avseende vid eller påverkas mindre av förekomsten de underliggande variabler som konstituerar dominans eller ångest. En annan spekulativ förklaring är att den hördes personliga upplevelse av intervjusituationen är en viktig faktor som påverkar informationsutfallet. Det skulle kunna förklara skillnaden i genererad mängd information mellan brottsoffren och de misstänkta. Oavsett vilket kan konstateras att förhørsledaren är den som, i linje med Therapeutic Jurisprudence (Diesen, 2001), sitter på nyckeln att skapa sådana förutsättningar att mest möjliga information avseende mängd och typ kan erhållas i intervjusituationen. Som en bonus kan sådana förutsättningar resultera i att både brottsoffren och misstänkta kan ges möjlighet till läkande, rehabilitering och utveckling av ett psykiskt välbefinnande (Holmberg 2004).

Det finns en del begränsningar i denna studie. Det går inte att bedöma om informationen som lämnats av de hörda varit korrekt eller dess värde ur ett juridiskt perspektiv. Det går inte heller att dra några kausala slutsatser om det är förekomsten av enskilda variabler som påverkat av den hörde lämnad information avseende mängd och typ eller om förhållandet är tvärtom. Därtill är undersökningsmaterialet litet vilket innebär att det svårt att dra generella slutsatser av denna studie.

Det finns all anledning att vidare studera hur de underliggande variabler som konstituerar humanitet och dominans respektive ångest och respekt påverkar de hörda. En möjlig ansats är att undersöka hur ytterligare variabler, t.ex. samförstånd mellan förhørsledaren och den hörde, påverkar den genererade informationen avseende mängd och typ. Det vore även intressant att undersöka det kausala sambandet mellan de i studien förekommande underliggande variabler som konstituerar humanitet respektive dominans och respekt respektive ångest och den genererade informationen avseende mängd och typ. Men andra ord, är det förekomsten av de i studien förekommande variablerna som påverkar mängden information eller är det tvärtom, att mängden information framkallar förekomsten av nämnda variabler.

Föreliggande studie visade att brottsoffren jämfört med de misstänkta lämnade signifikanta mer information av typerna när, hur, tid och varför. Brottssoffren lämnade också signifikant mer information än misstänkta avseende den totala mängden information. Vidare fanns det en signifikant huvudeffekt för mängden genererad information vid låg respektive hög förekomst av variablerna: Den hörde berättar spontant och flödigt om händelsen, tillmötesgående och samarbetsvillig och Den hörde uttrycker sorg med eventuell gråt men berättar/svarar flödigt på frågor. En hög förekomst av variabeln genererade mer information.

Referenser

- Christianson, S. Å. & Holmberg, U., (2008). Utredande intervjuer och förhör. I P. A. Granhag & S. Å. Christianson: *Handbok i rättspsykologi*. Stockholm Liber AB, 1, 257-274.
- Cicchetti, D. V. (1994). Guidelines, criteria, and rules of thumb for evaluating normed and standardized assessment instruments in psychology. *Psychological Assessment*, 6, 284-290.
- Clifford, R. B. & George, R. (1996). A field evaluation of training in three methods of witness/victim investigative interviewing. *Psychology, Crime & Law*, 2, 231-248.
- Diesen, C. (2001). Terapeutisk Juridik. *Svensk Juristtidning*, 1.
- Fisher, P. R., Geiselman, R. E. & Amador, M., (1989). Field Test of the Cognitive Interview: Enhancing the Recollection of Actual Victims and Witnesses of Crime. *Journal of Applied Psychology*, 74, 722-727.
- Fisher P. R. (1995). Interviewing victims and witnesses of crime. *Psychology, Public Policy, and Law*, 1, 732-764.
- Fleiss, J. L. (1975). Measuring agreement between two judges on the presence or absence of a trait. *Biometrics*, 31, 651-659.
- Holmberg, U. & Christianson, S-Å. (2002). Murderers' and Sexual Offenders' Experiences of Police Interviews and Their Inclination to Admit or Deny Crimes. *Behavioral Sciences and the Law*, 20, 31-34.
- Holmberg, U. (2004). Crime victims' experiences of police interviews and their inclination to provide or omit information. *International Journal of Police Science & Management*, 6, 155-170.
- Tickle-Degnen, L. & Rosenthal, R. (1990). The nature of rapport and its nonverbal correlates. *Psychological Inquiry*, 4, 285-293.
- Tinsley, H. E. A. & Weis, D. J. (1975). Interrater reliability and agreement of subjective judgements. *Journal of Counselling Psychology*, 22, 358-376.
- Vrij, A., Mann, S. & Fisher P. R. (2006). Information-gathering vs. accusatory interview style: individual differences in respondent's experiences. *Personality and Individual Differences*, 42, 589-599.

Obsschema

Bilaga A

Brott:	Förhöret påbörjat kl.				☐ Mä ☐ Mt					Antal fhl:			Mt: ☐ Erk ☐ Nek		
Dnr:	Förhöret slut kl.				☐ Man ☐ Kvinna					☐ Man ☐ Kvinna					
PEACE* (0-5)	E	A	C	Kogn int. ** (0-5)	I	Å	OO	OP	Dg	Åb	A	Antal frågor:			
Variabler															

Polis

	<i>Tidsaxel</i>	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30	1.35	1.40	1.45	1.50	
1	<i>P</i> ger en inbjudande uppmaning till att berätta																							
2	<i>P</i> ger en bestämd/brysk uppmaning att berätta																							
3	<i>P</i> frågar konfrontativt/gör påstående om mot-sägelse, lögn eller felaktig uppgift																							
4	<i>P</i> har ej förstått el. vill få en lämnad uppgift förtydligad och ber om förklaring då den hörde talat färdigt																							
5	<i>P</i> avbryter och följer direkt upp med fråga, påstående eller uppmaning																							
6	<i>P</i> upprepar återkommande en fråga/frågeställning eller påstående																							
7	<i>P</i> frågar konfrontativt/gör påstående om brott, faktiskt förhållande el. vittnesuppgift																							
8	<i>P</i> gör påstående om framtida negativa scenario																							
9	<i>P</i> gör påstående om framtida positiva scenario																							
10	<i>P</i> är empatisk, stödjande & uppmuntrande, ger förklaringar och visar intresse för ind.																							
11	<i>P</i> erbjuder hjälp																							
12	<i>P</i> är tyst & ger tid till reflektion																							

Obschema

Bilaga A

Hörd

	Tidsaxel	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30	1.35	1.40	1.45	1.50	
13	Berättar <i>uttalat kort</i> om händelsen efter fråga																							
14	Berättar spontant & <i>flödigt</i> om händelsen, tillmötesgående & samarbetsvillig																							
15	Berättar om annat, ej direkt i sak men väl <i>associerat</i> till händelsen																							
16	Berättar om annat, ej faktiska omständigheter el. <i>ej associerat</i> till händelsen																							
17	Tyst och <i>reflekterande</i> efter fråga eller eget berättande																							
18	Den hörde är <i>tyst, svarar ej</i> på upprepad frågeställning eller påstående																							
19	<i>Protesterar & korrigerar</i> uppgift <i>uttalat kortfattat</i>																							
20	<i>Protesterar & korrigerar</i> uppgift <i>flödigt</i> med spontan vidareutveckling																							
21	Uttrycker <i>sorg</i> med eventuell gråt men <i>berättar/svarar flödigt</i> på frågor																							
22	Den hörde uttrycker <i>sorg</i> med eventuell gråt och <i>svarar uttalat kort</i> på frågor																							
23	H berättar om <i>NÄR</i>																							
24	H berättar om <i>VAR</i>																							
25	H berättar om <i>HUR</i>																							
26	H berättar om <i>VAD OBJEKT</i>																							
27	H berättar om <i>VAD VERB</i>																							
28	H berättar om <i>VEM</i>																							
29	H berättar om <i>VARFÖR</i>																							
30	H berättar om <i>TID</i>																							

Rapport***

Tidsaxel		5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30	1.35	1.40	1.45	1.50	
31	Uppmärksamhet - ömsesidigt intresse	P																						
		H																						
32	Positiv atmosfär – vänlighet & värme	P																						
		H																						
33	Koordination – balans & harmoni	P																						
		H																						

P = polis, H = hörd

Vid punkterna 23 till 30 räknas antal fakta som kommer fram I informationen (t ex. om två platser nämns under samma tidsperiod blir det en 2:a).

* PEACE = the PEACE model (brittisk modell som ingår i Investigative interviewing); P = Plan & preparation; E = Engage & explain; A= Account & challenge; C = closure; E = evaluation. Faserna EAC ingår i intervjudelen. Kodas: 0 = förekommer ej; 1 = förekommer i mycket ringa del; 2 = förekommer ganska ofta; 3 = förekommer ofta, 4 = förekommer i hög grad, 5 = förekommer i mycket hög grad.

** Kognitiv intervju; består av I = introduktion där P förklarar, ger instruktioner (koncentration, lämna över kontroll etc.); Å = Återskapa mentala kontexten; OO = H uppmanas berätta i omvänd ordning; OP = H uppmanas att berätta från annat perspektiv; Dg = Detaljerad återgivning av olika minnesbilder; Åb = Återblick/Sammanfattning; A = Avslut (banar väg för en kommande intervju). Kodas: 0 = förekommer ej; 1 = förekommer i mycket ringa del; 2 = förekommer ganska ofta; 3 = förekommer ofta, 4 = förekommer i hög grad, 5 = förekommer i mycket hög grad.

*** Rapport enligt Tickel-Degen & Rosenthal; Uppmärksamhet innebär att parterna visar ett ömsesidigt intresse för person och sak; Positiv atmosfär innebär att vänlighet och värme uttrycks; Koordination innebär att parten/parterna uttrycker balans och harmoni i kommunikationen. Kodas: 0 = förekommer ej; 1 = förekommer i mycket ringa del; 2 = förekommer ganska ofta; 3 = förekommer ofta, 4 = förekommer i hög grad, 5 = förekommer i mycket hög grad.